

§ 144

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Sami Muttilaisen ym. talousarvioaloitteesta erityisuima- kortin laajentamiseksi lymfedeemaa sairastaviin

HEL 2021-002875 T 00 00 03

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta arvioi uudelleen lymfedeemasta kärsivien syöpäpotilaiden aseman saadessaan toimialalta selvityksen tassa-arvo- ja yhdenvertaisuuslautakunnan päätöksen vaikutuksista erityisuimakorttien myöntämisperusteisiin.

Helsingiläisillä, joilla on vamma tai pitkäaikaissairaus, on ollut mahdollisuus lunastaa erityisuimakortti vuodesta 1987 lähtien. Erityisuimakortin tavoitteena on aktivoida helsinkiläisiä vammaisia ja pitkäaikaissairaita henkilöitä omaehtoisen vesiliikunnan pariin tavanomaista edullisemmän hinnan avulla. Myöntökriteereissä painottuu se, että vesiliikunnalla tulee olla henkilön toimintakyvylle erityistä hyötyä verrattuna muihin mahdollisiin liikuntamuotoihin.

Erityisuimakortin myöntämiskriteerit, niihin liittyvät aloitteet ja ehdotukset sekä kortin hinnan päivittäminen käsitellään tavallisesti noin kahden vuoden välein perustettavassa moniammatillisessa työryhmässä. Työryhmän keskeisenä tehtävänä on valmistella esitys erityisuimakortin myöntämiskriteereistä ja hinnasta. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta päättää myöntämiskriteereistä ja toimialajohtajalle on delegoitu toimivalta päättää hinnoista (kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 8.9.2020, § 123).

Edellisen kerran erityisuimakortin kriteerejä käsiteltiin kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnassa 19.1.2021 (Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 19.1.2021, § 6). Ennen lautakunnan käsittelyä liikuntajohtajan nimeämä erityisuimakorttityöryhmä toimi ajalla 25.5.2020 – 30.11.2020 käsitellen kaikki nykyiset erityisuimakortin myöntämiskriteerit, hakuprosessin sekä ohjeistuksen. Aloitteiden ja muiden huomiointipyyntöjen perusteella työryhmä käsitteli lisäksi seuraavat muutostoiveet erityisuimakortin myöntämiskriteereihin: lymfaturvotus (oire), autismikirjo aikuisilla, munuaissiirteen saaneet, uniapnea ja EU:n vammaiskortti.

Moniammatilliseen työryhmään kuului liikuntapalveluiden asiantuntijoiden lisäksi sosiaali- ja terveystoimialan asiantuntijoista ylilääkäri, fysioterapian osastonhoitaja, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja sekä Hel-

singin kaupungin vammaisasiamies. Lisäksi työryhmällä on ollut käytettävissä oman työyhteisönsä asiantuntijat konsultointeja varten. Moniammatillisella työryhmätyöskentelyllä on haluttu varmistaa, että erityisuimakortin kriteerejä ovat valmistelleet henkilöt, jotka parhaiten pystyvät arvioimaan eri diagnoosi- ja vammaisryhmien tarvetta erityisuimakorttiin sekä sitä, onko vesiliikunnasta näiden henkilöiden toimintakyvyille erityistä hyötyä verrattuna muihin mahdollisiin liikuntamuotoihin.

Aloitteiden ja muiden huomiointipyyntöjen perusteella työryhmä käsitteli edellisen kerran kokoontuessaan myöntämiskriteerien laajentamista lymfaturvotuksesta kärsiviin henkilöihin. Tällöin työryhmä ei kannattanut lymfaturvotusoireen lisäämistä erityisuimakortin myöntämisperusteiksi, sillä lymfaturvotuksen hoidossa ensisijaista on kompressiohoito ja yleisesti liikunta, eikä vedellä elementtinä ole merkittävää lisähyötyä. Lymfaturvotuksen osalta erityisuimakorttityöryhmä pyysi kannanottoa myös HUS:n fysiatrian poliklinikan erikoislääkäriltä, jonka mukaan lymfaturvotuksen hoidossa tukisukat, asentohoito ja yleisesti liikunta ovat ensisijaisia hoitokeinoja. Liikunnan puolelta vesiliikunta soveltuu kyllä hyvin, kun lihaspumpputuotuksen lisäksi tulee hydrostaattisen paineen vaikutus, mutta tutkimuspuolelta ei kuitenkaan löydy juurikaan vertailevia tutkimuksia vesiliikunnan ja kuivan maan liikunnan välillä turvotuksen hoidossa. Tutkimusnäytön valossakin voi siis ajatella, että lymfaturvotuksesta kärsivät voi jättää erityisuimakortin myöntämiskriteerien ulkopuolelle.

Erityisuimakortin laajentaminen lymfaturvotuksesta kärsiviin henkilöihin lisäisi merkittävästi erityisuimakorttihakemuksia ja kustannuksia, sillä asiantuntija-arvioiden perusteella potilasmäärät ovat suuria. Lymfaturvotuksesta kärsivien henkilöiden määrää ei tarkkaan tiedetä, mutta sekundaarinen lymfaturvotus on yleinen oire leikkausten, sädehoidon, vammojen tai infektioiden jälkeen. Myös ylipaino on lymfaturvotuksen osatekijä ja joskus sen ainoa syy. Ennen koronapandemiaa erityisuimakorttien myyntitulot olivat Helsingin kaupungille hieman alle 300 000 euroa vuosittain. Urheiluhallit Oy:lle, Mäkelänrinteen Uintikeskus Oy:lle, Vuosaaren Urheilutalo Oy:lle sekä Helsingin Suomalaisen yhteiskoulun ja Lauttasaaren yhteiskoulun uimahalleille maksettiin tästä summasta käyttökorvausta noin 75 %, eli yhteensä hieman yli 220 000 euron korvaus vuosittain. Yhden erityisuimahallikäynnin keskimääräinen hinta asiakkaalle on vain 1,33 euroa. Liikuntapalvelukokonaisuuden uimahalleissa aikuisten kertalipun hinta on 5,50 euroa ja muut hintaryhmässä (lapset, opiskelijat, varusmiehet ja eläkeläiset) 3,00 euroa. Uimahallien ylläpitäminen ja uintimahdollisuuksien tarjoaminen on yksi arvokkaista, mutta toki myös vaikuttavista tavoista edistää kaupunkilaisten hyvinvointia, sillä yksittäisen kertakäynnin laskennallinen käyttökulu esimerkiksi Itäkeskuksen uimahallissa on noin 9,90 euroa.

21.09.2021

Valtuutetun aloitteessa mainitaan, että lymfaturvotuksesta kärsivät potilaat kuuluvat erityisuimakortin piiriin Espoossa, Tampereella ja Vantaalla. Missään mainituissa kaupungeissa pelkästään lymfaturvotus ei kuitenkaan ole myöntämisperusteena erityisuimakortille. Espoossa erityisuimakortti myönnetään syöpäpotilaille, joiden diagnoosista on kulunut korkeintaan 10 vuotta.

Erityisuimakorttityöryhmä kokoontuu seuraavan kerran vuonna 2022, jolloin käsitellään kaikki työryhmän edellisen kokoontumisen jälkeen tulleet erityisuimakortin myöntämiskriteereihin liittyvät aloitteet. Yhtenä asiana erityisuimakorttityöryhmä käsittelee seuraavan kerran kokouksessaan erityisuimakortin myöntämisen edellytyksiä myös muiden syöpäleikkattujen osalta, joiden tilanne on verrattavissa rintasyöpäleikkattuihin. Taustalla on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan 25.3.2021 tekemä päätös liittyen erityisuimakortin myöntämiseen. Päätös on lähetetty Helsingin kaupungille tiedoksi 12.5.2021. Päätöksen mukaan Helsingin kaupunki on syrjinyt erityisuimakortin hakijaa hänen terveydentilansa perusteella, kun hakijalle ei ole myönnetty erityisuimakorttia tilanteessa, joka on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan mukaan ollut vertailukelpoinen rintasyöpäleikkattuihin.

Käsittely

Vastaehdotus:

Veronika Honkasalo: Poistetaan lause "Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta ei puolla talousarvioaloitetta erityisuimakortin laajentamisesta lymfedeemaa sairastaviin."

ja lisätään alkuun:

"Lautakunta arvioi uudelleen lymfedeemasta kärsivien syöpäpotilaiden aseman saadessaan toimialalta selvityksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslautakunnan päätöksen vaikutuksista erityisuimakorttien myöntämisperusteisiin".

Kannattaja: Hilikka Ahde

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hyväksyi Veronika Honkasalon vastaehdotuksen yksimielisesti.

Esittelijä

liikuntajohtaja
Tarja Loikkanen

Lisätiedot

Tuuli Salospohja, liikuntapalvelupäällikkö, puhelin: 310 87500
tuuli.salospohja(a)hel.fi
Taija Savolainen, erityissuunnittelija, puhelin: 09 310 87932
taija.savolainen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Talousarvioaloite, erityisuimakortin laajentaminen lymfedeemaa sairastaviin, Muttilainen Sami

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antaa asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta ei puolla talousarvioaloitetta erityisuimakortin laajentamisesta lymfedeemaa sairastaviin.

Helsingiläisillä, joilla on vamma tai pitkäaikaissairaus, on ollut mahdollisuus lunastaa erityisuimakortti vuodesta 1987 lähtien. Erityisuimakortin tavoitteena on aktivoida helsinkiläisiä vammaisia ja pitkäaikaissairaita henkilöitä omaehtoisen vesiliikunnan pariin tavanomaista edullisemmän hinnan avulla. Myöntökriteereissä painottuu se, että vesiliikunnalla tulee olla henkilön toimintakyvylle erityistä hyötyä verrattuna muihin mahdollisiin liikuntamuotoihin.

Erityisuimakortin myöntämiskriteerit, niihin liittyvät aloitteet ja ehdotukset sekä kortin hinnan päivittäminen käsitellään tavallisesti noin kahden vuoden välein perustettavassa moniammatillisessa työryhmässä. Työryhmän keskeisenä tehtävänä on valmistella esitys erityisuimakortin myöntämiskriteereistä ja hinnasta. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta päättää myöntämiskriteereistä ja toimialajohtajalle on delegoitu toimivalta päättää hinnoista (kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 8.9.2020, § 123).

Edellisen kerran erityisuimakortin kriteerejä käsiteltiin kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnassa 19.1.2021 (Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 19.1.2021, § 6). Ennen lautakunnan käsittelyä liikuntajohtajan nimeämä erityisuimakorttityöryhmä toimi ajalla 25.5.2020 – 30.11.2020 käsitellen kaikki nykyiset erityisuimakortin myöntämiskriteerit, hakuprosessin sekä ohjeistuksen. Aloitteiden ja muiden huomiointipyyntöjen perusteella työryhmä käsitteli lisäksi seuraavat muutostoiveet erityisuimakortin myöntämiskriteereihin: lymfaturvotus (oire), autismikirjo aikuisilla, muuassierteen saaneet, uniapnea ja EU:n vammaiskortti.

Moniammatilliseen työryhmään kuului liikuntapalveluiden asiantuntijoiden lisäksi sosiaali- ja terveystoimialan asiantuntijoista ylilääkäri, fysioterapian osastonhoitaja, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja sekä Helsingin kaupungin vammaisasiamies. Lisäksi työryhmällä on ollut käytävissä oman työyhteisönsä asiantuntijat konsultointeja varten. Mo-

niammatillisella työryhmätyöskentelyllä on haluttu varmistaa, että erityisuimakortin kriteerejä ovat valmistelleet henkilöt, jotka parhaiten pystyvät arvioimaan eri diagnoosi- ja vammaisryhmien tarvetta erityisuimakorttiin sekä sitä, onko vesiliikunnasta näiden henkilöiden toimintakyvyille erityistä hyötyä verrattuna muihin mahdollisiin liikuntamuotoihin.

Aloitteiden ja muiden huomiointipyyntöjen perusteella työryhmä käsitteli edellisen kerran kokoontuessaan myöntämiskriteerien laajentamista lymfaturvotuksesta kärsiviin henkilöihin. Tällöin työryhmä ei kannattanut lymfaturvotusoireen lisäämistä erityisuimakortin myöntämisperusteiksi, sillä lymfaturvotuksen hoidossa ensisijaista on kompressiohoito ja yleisesti liikunta, eikä vedellä elementtinä ole merkittävää lisähyötyä. Lymfaturvotuksen osalta erityisuimakorttityöryhmä pyysi kannanottoa myös HUS:n fysiatrian poliklinikan erikoislääkäriltä, jonka mukaan lymfaturvotuksen hoidossa tukisukat, asentohoito ja yleisesti liikunta ovat ensisijaisia hoitokeinoja. Liikunnan puolelta vesiliikunta soveltuu kyllä hyvin, kun lihaspumppuvaikutuksen lisäksi tulee hydrostaattisen paineen vaikutus, mutta tutkimuspuolelta ei kuitenkaan löydy juurikaan vertailevia tutkimuksia vesiliikunnan ja kuivan maan liikunnan välillä turvotuksen hoidossa. Tutkimusnäytön valossakin voi siis ajatella, että lymfaturvotuksesta kärsivät voi jättää erityisuimakortin myöntämiskriteerien ulkopuolelle.

Erityisuimakortin laajentaminen lymfaturvotuksesta kärsiviin henkilöihin lisäisi merkittävästi erityisuimakorttihakemuksia ja kustannuksia, sillä asiantuntija-arvioiden perusteella potilasmäärät ovat suuria. Lymfaturvotuksesta kärsivien henkilöiden määrää ei tarkkaan tiedetä, mutta sekundaarinen lymfaturvotus on yleinen oire leikkausten, sädehoidon, vammojen tai infektioiden jälkeen. Myös ylipaino on lymfaturvotuksen osatekijä ja joskus sen ainoa syy. Ennen koronapandemiaa erityisuimakorttien myyntitulot olivat Helsingin kaupungille hieman alle 300 000 euroa vuosittain. Urheiluhallit Oy:lle, Mäkelänrinteen Uintikeskus Oy:lle, Vuosaaren Urheilutalo Oy:lle sekä Helsingin Suomalaisen yhteiskoulun ja Lauttasaaren yhteiskoulun uimahalleille maksettiin tästä summasta käyttökorvausta noin 75 %, eli yhteensä hieman yli 220 000 euron korvaus vuosittain. Yhden erityisuimahallikäynnin keskimääräinen hinta asiakkaalle on vain 1,33 euroa. Liikuntapalvelukokonaisuuden uimahalleissa aikuisten kertalipun hinta on 5,50 euroa ja muut hintaryhmässä (lapset, opiskelijat, varusmiehet ja eläkeläiset) 3,00 euroa. Uimahallien ylläpitäminen ja uintimahdollisuuksien tarjoaminen on yksi arvokkaista, mutta toki myös vaikuttavista tavoista edistää kaupunkilaisten hyvinvointia, sillä yksittäisen kertakäynnin laskennallinen käyttökulu esimerkiksi Itäkeskuksen uimahallissa on noin 9,90 euroa.

Valtuutetun aloitteessa mainitaan, että lymfaturvotuksesta kärsivät potilaat kuuluvat erityisuimakortin piiriin Espoossa, Tampereella ja Vantaal-

la. Missään mainituissa kaupungeissa pelkästään lymfaturvotus ei kuitenkaan ole myöntämisperusteena erityisuimakortille. Espoossa erityisuimakortti myönnetään syöpäpotilaille, joiden diagnoosista on kulunut korkeintaan 10 vuotta.

Erityisuimakorttityöryhmä kokoontuu seuraavan kerran vuonna 2022, jolloin käsitellään kaikki työryhmän edellisen kokoontumisen jälkeen tulleet erityisuimakortin myöntämiskriteereihin liittyvät aloitteet. Yhtenä asiana erityisuimakorttityöryhmä käsittelee seuraavan kerran kokouksessaan erityisuimakortin myöntämisen edellytyksiä myös muiden syöpäleikkattujen osalta, joiden tilanne on verrattavissa rintasyöpäleikkattuihin. Taustalla on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan 25.3.2021 tekemä päätös liittyen erityisuimakortin myöntämiseen. Päätös on lähetetty Helsingin kaupungille tiedoksi 12.5.2021. Päätöksen mukaan Helsingin kaupunki on syrjinyt erityisuimakortin hakijaa hänen terveydentilansa perusteella, kun hakijalle ei ole myönnetty erityisuimakorttia tilanteessa, joka on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan mukaan ollut vertailukelpoinen rintasyöpäleikkattuihin.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta lausuntoa 22.9.2021 mennessä kaupunginhallitukselle valtuutettu Sami Muttilaisen ja 16 muun valtuutetun talousarvioaloitteesta erityisuimakortin laajentamisesta lymfedeemaa sairastaviin. Aloite kokonaisuudessaan liitteenä.

Talousarvion laatimisohjoiden mukaisesti lauta- ja johtokuntien on käsiteltävä talousarvioaloitteista annettavat lausunnot samanaikaisesti talousarvioehdotusten kanssa.

Talousarvioaloitteesta on pyydetty lausuntoa myös sosiaali- ja terveyslautakunnalta.

Lausuntoa ei aikataulusyistä voi panna pöydälle.

Esittelijä

liikuntajohtaja
Tarja Loikkanen

Lisätiedot

Tuuli Salospohja, liikuntapalvelupäällikkö, puhelin: 310 87500
tuuli.salospohja(a)hel.fi
Taija Savolainen, erityissuunnittelija, puhelin: 09 310 87932
taija.savolainen(a)hel.fi

Liitteet

1 Talousarvioaloite, erityisuimakortin laajentaminen lymfedeemaa sairastaville

21.09.2021

Asia/5

taviin, Muttilainen Sami

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 07.09.2021 § 115